List 40. **NOVICE** Tečaj XLV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 5. oktobra 1887.

Obseg: Snažite! — Kako bi lahko zmanjšali stroške za dninarska dela. — Gospodarske novice. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Nasledki „šnopsa“. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Snažite!

Mnogokrat sem uže pisal v tem listu o važnosti snaženja živali, oziroma njih kože. Vendar vem, da še mnogo naših gospodarjev noče ali ne more prav razumeti, zakaj naj živini kožo snažimo. Ni jim tega zameriti, kajti važnost osnažene kože za zdravje živine, le tisti vé ceniti, kateri pozna sestavo in delovanje živalske kože. Iz tega vzroka namenil sem se, našim gospodarjem v pouk o koži sami nekaj povedati, kajti prepričan sem, da bode, kdor spozna sestavo kože in njeno delovanje, pustil snažiti svojo živino in to ne le samo konje, ampak ravno tako tudi goveda.

Koža je organ tipa. Ob enem pa tudi pokriva vse vnanje površje telesa in varuje nežnejše spodnje organe. Na nekaterih mestih, na pr. na ustih, na očesnih vejicah prehaja v sluznico, ki zastira notranje telesne dele. Sluznica je vedno vlažna (sluzna) in ni sposobna za natančen otip. Vnanja telesna koža je pa še posebno imenitna kot izločevalen organ ter obstoji iz dveh popolnoma različnih plasti, iz spodnje usnjice in iz zgornje tenčice, zraven so še nekatere postranske tvorine, na pr. lasje, nohti itd.

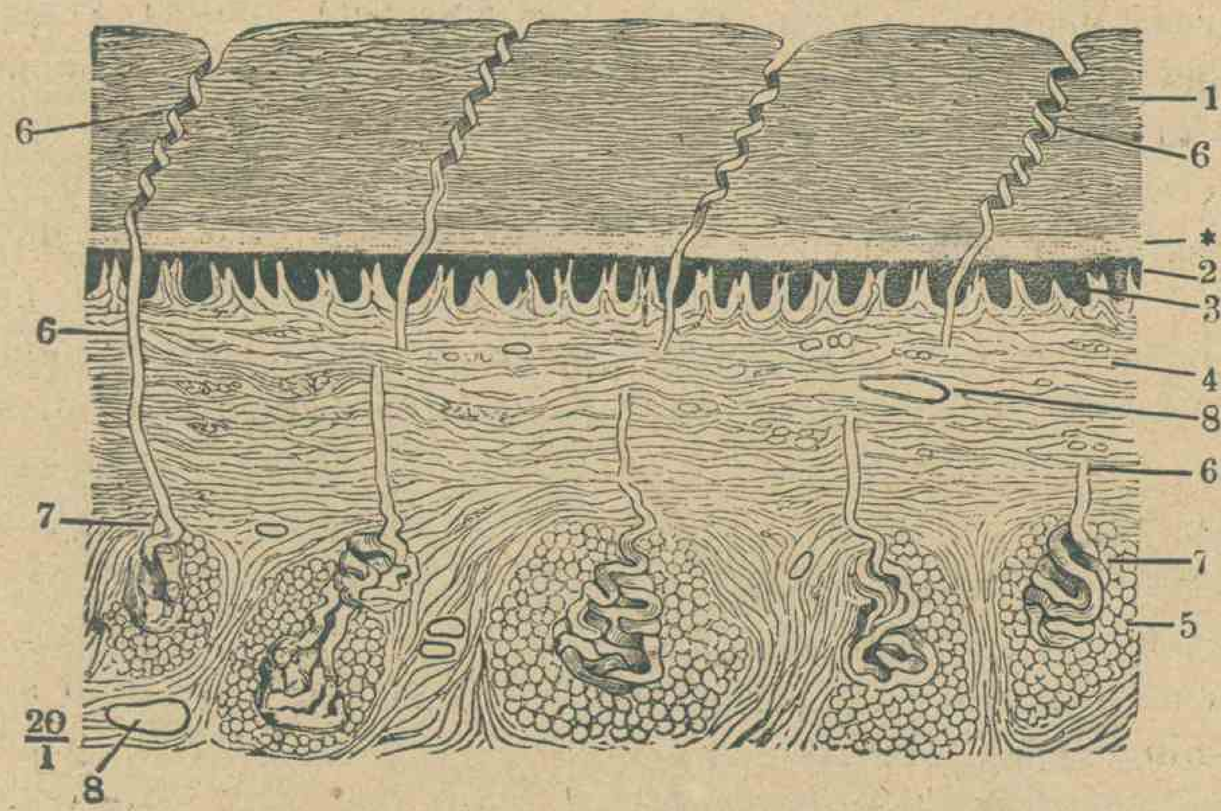

Podoba 56.

Koža prorezana, 20krat povečana, 1 Rožena tenčica; 2 sluznica; 3 bradavičice; 4 usnjica; 5 mezdra; 6 znojni predor; 7 klopčasta žleza; 8 prorezana žilica.

Tenčica ali gornja kožica je prozorna in brezčutna kožica, katero z iglo lahko prebodeš in privzdigneš. Na mestih, koder se ta kožica pogostoma tare in tlači, odebeli, in ondi nastanejo tako imenovani žulji. Znojne luknjice ali preboji (pore) so brezštevilne in fine livkaste jamice v tenčici, tudi lasje rasto iz enacih globelic. Anatomična preiskava nam pokaže, da je tenčica, podoba 56., zložena iz plošnate tkanine, v kateri ni niti žil niti živcev.

Njena vnanja plast ima samo posušene celice, ki se v podobi belih luskin otirajo in odpadajo. Nasproti tej gornji plasti je pa njena najdoljnja plast mehka in vlažna, odlupljena je videti mrežasta, ker tipalne bradavičice delajo v njej vtise. Imenujemo jo sluzno mrenico, a zanimiva je zarad tega, ker so v njej vložena barvila (pigment), od katerih ima koža živalska različno barvo.

Usnjica je najdebelejša kožna plast in je poglavitni del živalske kože. Ta debela in žilava plast je spolstena iz vezne tkanine, prožnih vlaken, žil in živcev. Ogoljena in očiščena dlak se stroji in daje usnje, dolgo kuhana spremeni se v klej.

Pogledamo li to kožo s povekšalnim steklom (glej podobo 56.), opazimo na njej neizmerno mnogo malih sršečih bradavičic, tako imenovanih tipalnih bradavičic, v kojih se končavajo pretenke živčne nitke,

zato mislijo, da je v teh bradavičicah sedež tipa. S prostim očesom jih lehko vidiš na konci prstov, kjer so nanizane v slokaste poteze. Koža pa ni povsodi enako občutljiva za otip, temveč je na raznih mestih jako različna. Največa je občutljivost konci jezika, najslabša pa na hrbtu.

Na notranji plati prehaja usnjica malo po malo v rahlejšo tkanino, zvano mezdro, v kateri leži vse polno tolstih mehurcev, zato se ta plast tudi imenuje tolstnica ali salovnica, ter ima namen varovati nekatere organe. Zato je nekod sosebno debela, na pr. po trebuhu, drugod je pa skoro nič ni, na pr. na uhlji. Pri debelih osobah je ta plast po več prstov debela.

Kakor postranske tvorine spadajo h koži tudi lasje, nohti, luske, perje in rogovi.

Lasje tiče s korenino, tako imenovanim lasnim mešičkom v jamicah gornje kožice. Rasto pa samo na dolnjem kraji, kajti v nje ne prihaja nobeden živec niti kaka žila, zato se lehko brez vse bolečine strižejo. Ob straneh ima vsak las lojnice, to so namreč grozdaste žlezice, iz kojih se neki loj cedi v las. Toda ne samo lasje, temveč vsa koža dobiva iz onih tolščobnih žlez potrebno mast, ki vzdrži kožo voljno in gladko.

Nohti, luske in perje prav za prav niso nič druzega, nego močno razviti, razploščeni ali razčehani lasje, rasto torej takisto samo na dnu in so tudi brez čuta. To isto velja tudi za roge.

V koži se nahaja obilo jako drobnih, kakor las tencih žilic, a po njih tekoča kri je po vsem telesnem površji v bližnji dotiki z zrakom, kajti od vnanjega zraka jo ločijo samo stene krvnih posodic in kožna tenčica. Skozi te tenke kožice pa morejo v žilicah zaprte tekočine nekoliko prodirati in sicer v podobi pare, ki potem skozi male proboje na tenčici stopa kakor znoj ali pot na površje. To se godi v znojnicah ali znojnih žlezah, obstoječih iz klopčasto zvitih cevk, ki leže na dnu usnjice ali pa v mezdri. Od vsake znojne žleze vodi polžasto zvit znojni predor, podoba 56., na površje.

Znoj je nekoliko kisel in ima v sebi 98 odstotkov vode, potem kuhinjske soli, tolšče in hlapne tolščobne kisline, od kojih dobiva znoj neki poseben duh. Množina izparjenega znoja je znatna in iznaša znamenit del od vseh od trupla izločenih tekočin. Za vsako uro pride na 1 funt telesne teže po priliki 1 gram znoja in za vsak četvorni centimeter površja 0.007 grama. Izhlapevanje skozi kožo je za zdravje potrebno, in telesu škodi, ako koža v tem delovanji zaostane, in celo smrt more biti nasledek premajhnega izhlapevanja, ako se na pr. vsled opeklin zniža na eno tretjino. Živali, katerim so s kacim povlakom kožo namazali in tako zamrtvili kožne proboje (pore), umrle so za nekaj časa. Znojenje pospešujejo vsa sredstva, ki več krvi v kožo priganjajo, na pr. vnanja toplota, hitro gibanje, tople pijače, pa tudi duševne razdražbe.

Delovanje kože v tem smislu, kakor sem povedal, ovira pa pri naših domačih živalih najbolj nesnaga t. j. prah i. t. d., ker je pri nas redkokrat navada goved snažiti, zato je pa naša goved tako rekoč vedno na pol bolna, jed ji tekne slabo, daje malo mleka i. t. d. Torej snažite svojo goved, dobiček bodete kmalu spoznali.

Kako bi lahko zmanjšali stroške za dninarska dela.

Naši delavci so dragi. To čujemo čim dalje bolj iz ust gospodarjev, ki morajo vsa dela opravljati z domačimi dninarji. Posebno večim posestnikom gre za kožo, ko niti vselej potrebnih dninarjev ne morejo dobiti. Delo jim tako zaostaja, večkrat celo zaostane. Navadna posledica tega pa so veči stroški za delo zamujeno. Delavcev nam torej sosebno za nujno delo tudi večkrat primanjkuje.

Naši dninarji so vrhu dobre plače tudi kaj nezanesljivi v delu. Oni niso vajeni poštenega in pridnega dela, ker ne delajo vestno gospodarju, temveč le sebi v korist — počasno in površno. Za slabo delo in še tisto malo dela mora torej gospodar šteti dninarjem pošten denar.

Ta žalostna istina izvira poglavitno še iz časov tlake ali rabote in pa desetine. Takrat so se tlačani na grajščakovem polji priučili in privadili nemarnemu in površnemu delu, ker so ga opravljali z najslabšim orodjem in na najslabši način. Iz tedanjih časov ohranila se je po mnozih krajih, posebno po Dolenjskem, še do dandanes ta razvada. Vrhu tega prihajajo naši dninarji tudi pozno na delo, večkrat celo nočejo na delo priti, ampak pošiljajo namesto sebe, če je le mogoče, svoje otroke na delo.

Opravičena je torej nejevolja in pritožba gospodarjev o draginji tacega dela. Nad vse važno postaja pa tudi vprašanje, kako bi se vzboljšalo delo, ob enem pa stroški za nje zmanjšali. Kajti v denašnjih okolščinah, ko nam postajajo letni dohodki čim dalje bolj pičli, vsakeršni stroški pa se množijo, treba je z vso skrbnostjo gledati in delati, da se kjer le mogoče kak strošek prihrani. Le tako si moremo kaj priščedeti na korist večjega letnega dohodka.

Da smo tudi pri delu lahko varčni in se tako ogibljemo nepotrebnih stroškov, znano je dobro. Pota pa, po katerih naj bi sleharni gospodar z vso skrbjo hodil, da doseže ceneje delo, bila bi naslednja:

1.) Da se v akordu zvršujejo vsa dela, ktera je le moči. S tem si delavec lahko več zasluži, gospodar pa več prihrani. Naši dninarji so še zelo malo vajeni tacega dela. V svoji nezaupnosti se bojé, da bi bili s takim delom prevarjeni in bi manj zaslužili nego sicer z dnino. Potreba je torej akordno delo udomačiti tudi pri nas, da bode dajalo delavcu in gospodarju tiste koristi, katere drugod, koder je že v navadi. Vpeljati

se pa mora pametno in polagoma, da se delavec ne oplaši:

2.) Da se plačujejo dninarji po svoji naravni zmožnosti za delo t. j. po spolu in starosti. Moškim dajemo boljšo dnino nego ženskam, ker jo tudi zaslužijo. Ženskam se plačuje 70—80% moške dnine. Ali poleg odraslih in za navadna dela dosti močnih ljudij imamo tudi mladino (dečke in deklice) za lahka dela. Tej naj se manjša dnina odmeri, ker tudi manj zasluži. Mladina se lahko za mnoga dela v gospodarstvu porabi, in bilo bi enako nespametno, odganjati jo od sleharnega dela kakor plačevati z dnino, ktero dobivajo odrasli. Dečkom in deklicam naj se daje dnina, ki znaša 40—50% moške dnine. Če bodemo na ta način z ozirom na letni čas vestno odmerjali dnino, prihranili si bodemo lahko veliko.

3.) Da se plačujejo dninarji tudi po njih spretnosti in pridnosti za delo in po teži dela, ktero morajo opravljati. Tudi posebno sposobnost delavčevo za kako posebno delo je treba v číslih imeti. Le na ta način si bodemo pridobili delavcev, ki bodo poleg dobrega dela tudi več naredili, kar je gospodarju gotovo v korist.

4.) Da se dninarjev prav okoristimo. Gospodarska dela ločimo poglavitno v moška in ženska; poleg teh imamo tudi dela, ktera lahko opravljajo dečki in deklice. Ali bi ne bila zapravljivost, ako bi n. pr. ženska dela opravljali moški, ko je vendar žensko delo ceneje in v tem slučaji pravšno. Isto tako bi ne bilo prav, ko bi mladež nadomeščali z dražimi ženskami.

5.) Da se dela prav vodijo, t. j. da se dela dobro razdelijo in delavcem prav odkažejo. Vsa dobrota in množina dela zavisna je od modrega vodstva. Gospodarska dela se morajo večkrat po potrebi prav ločiti in združiti. Za vsako delo naj se po namenu in času, v kojem se ima zvršiti, odkaže pravo število najsposobnejših delavcev. Ti morajo imeti s tistim dovolj opravka ter ne smejo tratiti časa s tekanjem z dela na delo. Kolikokrat se pri nas v tem ne greši?

6.) Da se delo z najpripravnejšim orodjem opravlja, ker se tako hitreje in bolje in zategadelj ceneje naredi.

7.) Da se delo na najboljši način zvršuje.

8.) Da se delo o pravem času zvrši. Zamuda v delu se vedno maščuje. Opomnim naj le n. pr. pletve. Kar se lahko naredi po zimi, ko je malo dela in so delavci cenejši, naj se ne odlaša na spomlad ali poletje, ko je delo nujno in drago.

9.) Da se za delo, kjer le kaže, poslužujemo vprežne živine in s to nadomeščamo drago ročno delo in da rabimo, kolikor je dobro, različne kmetijske stroje.

10.) Da se varujemo in ogibljemo, kjer je le moči, nepotrebnega dela.

11.) Da vsa dela, bodisi dninarska ali akordna, strogo nadzorujemo, a pri tem prijazno in spodbudljivo ravnamo z delavci.

12.) Da opuščamo kulture, ki se ob denašnjih razmerah ne splačajo radi obilega in drazega dela in negotovega pridelka ali pa slabe cene. Kje kmetovalca v tej zadevi tu in tam čevelj žuli, pogodi lahko sam! Gospodarstvo bodi tako urejeno, kakor velevajo krajevne razmere, ki so tudi odločilne za porabo več ali manj dela. Živinoreja s pridelovanjem krme vred prihrani nam veliko dela in daje gotove dohodke. Zato nam pa tudi tolikanj kaže baviti se ž njo!

Gospodar, ki se bode kolikor more vestno ravnal po teh vodilih, prihranil si bode sigurno veliko denarja, kterega sedaj še za delo brez pomisleka troši na veliko škodo letnega dohodka. Torej varčnost pri delu!

V. Rormann.

Gospodarske novice.

* **Kupčija s sadjem** je letos jako živahna, žal, da so jabolka tako slabo obrodila na Kranjskem. Cena kislim, otresenim jabolkom za mošt je 3½ do 4½ gld. Namizno sadje je primerno draže. Domač trgovec s sadjem gosp. V. Rohrmann iz Ljubljane šel je osebno v Stutgart na Virtemberško, da ostane tam za čas letošnje kupčije s sadjem.

* **Odlikovanje.** Dvaintrideseto potovalno zborovanje avstrijskih in nemških čebelarjev bilo je letos v Stutgartu na Virtemberškem. Z zborovanjem bila je združena velika čebelarska razstava. Na to razstavo poslal je čebele svoje, orodje in umetno satovje tudi naš obče znani čebelar gos. M. Ambrožič iz Mojstrane. Gosp. Ambrožič dobil je za razstavljene žive čebele prvo darilo, t. j sreberno kraljevo virtemberško medalijo. Darilo je nj. kr. visokost princ Viljem osebno izročil g. Ambrožiču, ki je bil pri razstavi navzoči. Razen tega darila dobil je g. Ambrožič diplomo za razstavljeno čebelarsko orodje in častno diplomo za umetno satovje.

* **Premeščenje in nameščenje živinskih zdravnikov na Kranjskem.** Okrajni živinski zdravnik v Kočevju g. A. Perdan prestavljen je v Ljubljano in okrajni živinski zdravnik v Črnomlju gosp. A. Folakovsky pa v Kranj. Imenovana sta za okrajna živinska zdravnika g. Jos. Kindig v Kočevje in g. J. Sadnikar v Črnomelj.

* **Čebelni semenj.** Po stari navadi zbrali so se 12. septembra veliki čebelarji dežele kranjske v Ljubljani pred frančiškani, da so se pogovorili o letošnjem pridelku in določili ceno medu in vosku. Čebele se letos niso nič kaj obnesle, jedina Ribnica je imela izvrstno čebelno letino. Slabo je bilo po Gorenjskem, najslabeje pa po Notranjskem. Cena za kilogram satovja določila se je po 22 kr. Največ pripeljanega blaga (rožnega medu) nakupil je g. Oroslav Dolenec, ki pošilja kranjski med na Nemško in v druge inozemske kraje, kjer prirejajo iz medu sladka vina itd.

(Sl. N.)

---

*

Poučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Dobro vino, če tudi le zmerno zaužito, storilo je pri nevajencih svoje; zbrani postali so veseli in gostejših besedi. Plahtač vidi, da mu je prilika za nakane svoje zopet mila. Stopi v sredo gostilniške sobe ter dá namazanemu jezičku svojemu polni oddušek. „Kaj ne, dragi mi sosedje“, reče jim, „da ste danes veseli in dobre volje, da morda v svojem življenji še nikdar tako bili niste. Prav imate! Pošten delavec in trpin naj se tudi veseli; še Bog sam za kisle obraze ne mara. Ko bi bil Bog mislil, da vam nikdar in nikoli ob kapljici vina veselim treba biti ni, ne bil bi vas v tem lepem, rajskem in rodovitnem kraji, ki je prava obljubljena dežela, ustvaril ter vas s splošnim blagostanjem obdaril. Denar in premoženje imate zato, da se ob njem med letom vsaj na teden po enkrat tudi pošteno razveselite; priliko v to preskrbel sem vam jaz, ker vas resnično ljubim. Da vam bode ta prilika ugajala, prepričali bodete se s časom sami. Vina Bog ni samo za mestno in drugo gospodo ustvaril, nego v prvi vrsti za onega, ki ga prideljuje: za poštenega in trpečega kmetovalca namreč, ki s svojimi žulji preživlja vse druge stanove. In ta naj bi vse najboljše in okrepčevalnejše pridelke svojega truda le drugim prepuščal, sam sebe pa in svoje ljudi le z najslabšimi — netečnimi ostanki hranil in preživljal? Ne, temu ni tako! Tudi delavni in trpeči kmet mora imeti po težavnem delu svoje razvedrilo. Kozarec dobrga vina in tudi druge močne pijače, pokrepča ga in mu poživi opešane moči, prežene mu skrbi, ki ga po eni ali drugi strani obdajajo. Vsaj brez njih na tem svetu nihče ni. Da — to stori človeka še le popolno zadovoljnega v poklicu svojem. Mislim, da kaj tako pametnega in vam dobrohotnega niste še kmalu naravnost slišali, kot sem vam jaz, vaš sosed in pravi prijatelj ravnokar povedal.“

Te za neskušene prebivalce Zalésja kaj laskave besede napravile so na navzoče za Plahtača najboljše priporočilo. Vse je za-se popolno pridobil. Nobeden ne bi bil verjel, da je to za-nje prvi korak — brezdno, ki ga bodo imeli enkrat britko objokovati.

V gostilni pri Plahtaču vršilo se je prvi dve leti njenega obstanka vse še tako-le nekako precej pošteno.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

65.

Koruza.

Koruza je edina žitarica, katero je Evropa dobila z Amerike. Do odkritja Amerike (1492. l.) ni koruze nikdo v Evropi poznal, ali vendar še ni prešlo mnogo let po tem, pa so začeli trditi, da so uže od nekdaj koruzo sadili v Aziji, Afriki in Evropi. Temu se ni čuditi, če pomislimo, da so v tistem času bile knjige malo razširjene, in svetovna trgovina slabo razvita, ter se je moralo dolgo dokazovati, da je to mnenje krivo. Kmalu bodemo slišali, kako se je to dogodilo.

Kedar so Evropejci v Ameriko došli, našli so koruzo uže kot glavno žitarico, kot temelj poljedelstvu. Ondotni prastanovniki so koruzo vzgojevali od južnega kraja Čilskega vse gori do današnjih zaveznih držav. In ta kultura je morala biti vrlo stara. V prastarih grobovih severne Amerike, pa v grobovih in katakombah peruanskih, nahajajo vrlo pogosto koruzine strže in zrnje, kakor so našli tudi v egipetskih spominkih pšenico, ječmen in proso. V haitskem jeziku so nazivali koruzo „mahiz“, s te besede je nastala „Mays“. Peruanci so imeli pred odkritjem Amerike lepo razvito gospodarstvo, ter so svoje polje z guanom gnojili. Dovažali so ta gnoj z bližnjih ostrovov, in ga razdeljevali mestom in selom. S koruzne moke so pekli trojen kruh. Stanovniki ob reki Arkanzas so jedli najrajše zelene strže, ki so jih opekli v bizanovi masti. S stebla so iztiskali nekov slador, ki ga je Kortez nazival koruzen med. S koruze so varili razne opojne pijače, a v tem so osobito izvedeni bili Peruanci.

Amerikanci so visoko cenili koruzo, to se vidi najbolje s tega, da so jo smatrali darom božjim. Kakor so imeli Grki svojo boginjo Cerero, ki je ljudstvo z žitom obdarila, tako so imeli tudi Mehikanci svojo boginjo, kateri so žrtvovali prvence koruzine. V Peruancih so device v templju boga solnca darovale koruzen kruh. Franklinu je povedal indijansk poglavar to-le pravljico o postanku kuruzinem:

„S početka so živeli naši dedje samo ob mesu živalskem, in kedar se jim je lov slabo obnesel, tedaj so gladovali. Dva mlada naša lovca sta ubila nek pot jelena, potem sta zakurila, da si opečeta kos mesa. In tisti hip, ko sta jela jesti, opazila sta, kako se iz oblakov spušča mlada lepa žena, in kako seda na bližnji griček. Rečeta si: „To je duh, ki je morda zavohal najino pečenko; dajva mu je ponuditi.“ In položila sta pred ženo najslastnejši kos, dala sta jej jezik. Ženi je ponujeni jezik prav v slast šel, in zato reče: „Vajina dobrota mora biti poplačana. Pridita čez 13 mesecev zopet na to mesto, pa bodeta tu našla nekaj, kar bode vama in vajini deci vseh kolen dobra hrana.“ Učinila sta o svojem času, kar jima je bila velela. Vrlo sta se začudila, ko sta zagledala nove rastline, kakoršnih poprej nikdar nista videla, in kakoršne je od ondaj naše pleme na svojo veliko korist vzgojevalo. Kjer se je desna roka ženkina zemlje dotaknila, tam so našli koruzo, a kjer jej je ležala leva roka, rastel je beli grah, in kjer je sedela, tam je pognal duhan.“

Koruza je s svojo lepo rastjo in velikimi strži mnogo preje Španjolce zanimala, kakor neugledni korun, zato jo je uže sam Kolumb 1493. l. v Evropo pripeljal. V novi domovini se je jela koruza vrlo brzo razširjati, ker se je o njej trdilo, da je najrodovitejša žitarica. Na Španjolskem so 1525. l. uže veliko polja s koruzo posa-

dili, in na Portugalskem je malo po malem vse ostale žitarice spodrinila. Na Francoskem so jo do 1535. l. samo po vrtovih sadili, in še le za Henrika IV. se je bolje razširila. Na Angleško je dospela koruza 1560. l., kjer so jo tudi po vrtovih sadili.

Koruza se omenja prvi pot v botaniškem delu 1532. leta, in to v nemškem, in kmalu potem se je začel znanstveni svet prepirati zastran domovine njene. Nikdo ni mogel utajiti, vzlasti s početka ne, da so koruze pripeljali z Amerike, ali začeli so se pravdati o tem, da so jo v Evropi in Aziji uže v starem veku poznavali. V Herodotu so našli mesto, kjer se popisuje na pšenici in ječmenu perje, ki je štiri prste široko bilo, Theophrast pa omenja zrna, ki je tako veliko, kakor koščica olivina, in mnogi so začeli vsled tega trditi, da so koruzo uže od nekdaj pri nas poznavali. Na to so prišli drugi, ki so trdili, da so koruzo v srednjem veku z izhoda v Evropo prinesli. To trditev je postavil zgodovinopisec Michaux 1832. l., in za njim so jo podpirali mnogi drugi. Za dokaz jim je bila ena listina trinajstega stoletja, v kateri se omenja, da sta 1204. l. dva križanika prinesla in poklonila mestu Incisa kosec križa in eno mošnjico kot zlato rumenega zrnja, kakoršno je bilo do takrat nepoznato. Zrnje to je bilo z Anatolije, kjer so mu „meliga“ rekli. Dolgo so se o tem prepirali, ali je tisto zrnje bilo koruzino, ali katere druge žitarice. Toda 1877. leta, ko so uže pozabili na ta prepir, dokazali so izvedenci, da je ono listino spisal nek slepar, da je toraj vsa izmišljena.

Toliko zmešnjav o domovini koruzini so mnogo zakrivila imena, ki jih ima v evropskih jezikih. Nazivali so jo turska pšenica, in zato so v tem imenu iskali domovine sami koruzi. Ker svet ni prav znal za domovino koruzino, zato jo je nazival po oni zemlji, s katere jo je dobil. V Lotaringiji so jo nazivali rimska pšenica, v Toskani sicilska, in v Siciliji indijska. Turki jo nazivajo egipetska pšenica, a v Egiptu sirska dura.

Ker niso mogli spričati, da je koruza prišla z zahodne Azije, začeli so iskati domovine njene še dalje na izhodu, in naposled so izrekli, da je doma na Kitajskem. Dandanes se koruze na Kitajskem veliko prideluje, da-si je potniki prešlega stoletja še ne omenjajo. Da so Kitajci koruzo uže davno poznavali, dokazuje neka knjiga kitajska, v kateri je koruza naslikana. In na to knjigo so se mnogi oslanjali, da dokažejo, da so Kitajci poznavali koruzo preje, preden so jo Evropejci v Ameriki našli. Ali ta knjiga je bila dogotovljena 1578. l., in vé se, da so Portugalci v Kitaj dospeli uže 1516. l., toraj je v teh šestdesetih letih moglo prav lahko kaj zrnja koruzinega v Kitaj dojti. Za same Kitajce se danes vé, da Amerike niso pred Evropejci poznavali.

Danes nikdo ne dvoji o tem, da je koruza čista Amerikanka, in da je na starem svetu pred odkritjem Amerike nikjer niso poznavali. V Evropo je dospela koruza, kakor smo uže omenili, koncem 15. stoletja, in koj naslednjega stoletja se je vrlo daleč razširila. Danes je udomačena po vsem svetu, kjer jej podnebje ugaja. Z dolgoletnim vzgojevanjem so nastale premnoge sovrstice. Tolike razlike ni pri nobeni drugi žitarici. Največe vrste dosegajo višino 3—4 $^m/$, najmanje $^1/_2$ $^m/$. Veliko razliko nahajamo tudi v velikosti stržev, kakor tudi samega zrnja. In samo zrnje je ali belo, bledo, rumeno, narančasto, rudeče ali našarjeno, kedaj pa kedaj ima eden isti strž dve boji. Nekatere vrste dozorevajo v sedmih, nekatere v treh ali štirih mesecih. Vse vrste pa bogato rodevajo in jako koristijo človeku. Kaj vse se dela s koruze, to dobro vedó naše gospodinje, in tudi za pitanje domače živali ni bolje žitarice od koruze.

Če tudi znamo, da je koruza Amerikanka, vendar še ne znamo, v katerem kraju ameriškem so jo najpreje vzgojevali, kakor tudi tega ne znamo, kje raste divja koruza. V Ameriki je še mnogo krajev, v katere še niso prodrli prirodoznanci, in Bog zná, ali se jim bode posrečilo kedaj oslediti divjo koruzo.

Naši dopisi.

Z Dobrove 3. oktobra. (*Procesija z Ljubljane; visoki gostje; slovó.*) Lepo slavnost obhajali smo na Dobrovi minulo nedeljo. Z vseh ljubljanskih fará, s Polhovega Gradca in od sv. Katarine došlo je namreč po 9. uri zjutraj krog 3000 ljudi v procesiji pod vodstvom svojih duhovnikov. Vsled sklepa odbora za slavljenje zlatomašništva Svetega Očeta priredila se je namreč na ta dan k nam procesija v slavljenje Leona XIII. — S Kozarij počenši do naše farne cerkve bila je v ta namen vsa cesta okinčana z mlaji, zastavami, slavoloki, venci in s primernimi napisi. Bogato in okusno bil je izrekoma okinčan kozarški most čez Mali Graben, dalje hiše v Rozorih, dalje prve hiše dobrovske vasi na onem mestu, kjer se odcepi okrajna cesta proti Polhovem Gradcu. Na tem mestu bilo je ravno zgotovljeno lepo novo znamenje s krasno podobo Križanega.

Prav okusno okinčana je bila tudi daljna pot skoz vas, omenjamo posebej še šolskega poslopja, cerkvene okolice, cerkev sama pa je bila po vsemi v kinču največjih praznikov. Vsaj je pa k nam v spremstvu procesije došlo tudi izredno visokih gostov: milostivi gosp. knezoškof dr. Jakob Misija, predsednik slavnostnega odbora, svitlost knez Ernest Windisch-Grätz, in dalje razun dveh zadržanih, vsi člani škofijskega slavnostnega odbora, izrekoma prečastita gospoda: prelat dr. Čebašek in prošt dr. Jarc.

Procesija, v katero so se Ljubljančani zbirali na tržaški mitnici, zbrala se je v drugič v Rozorih, kamor ji je na proti šla procesija Dobrovčanov. Krog 9. ure začela se je velikanska vrsta pobožnih pomikati z Rozorov gori in prve zastave bile so dolgo prej pri cerkvi, ko so se zadnje vrste in pa še zadaj sledeči vozovi pomikali z Rozorov med zvonenjem lepo vbranih naših zvonov in streljanjem z obeh brd doli. To je bil veličasten pogled!

Koj po prihodu procesije bile ste zaporedoma dve tihi maši, po deseti uri pa se je pričela na pokopališči poleg kapelice pod milim nebom pridiga, katero je imel

kanonik in državni poslanec gospod Klun. Lep, dobro umljiv, svečanosti primeren govor njegov trajal je skoraj celo uro in je bil dobro slišati po vsi okolici cerkve.

Po pridigi maševal je milostivi knezoškof veliko mašo. Žal nam je, da sicer dobrega tukajšnjega cerkvenega petja pri tej priliki ne moremo pohvaliti. — Opoludne bili so vsi odličnejši navzoči gostje gospoda župnika Babnika. Gospod kučigazda izrazil je veliko radost svojo v edini napitnici na visoke in odlične goste imenoma na milostivega knezoškofa in na svitlega kneza Windisch-Grätza. Odzdravil je gosp. knezoškof z napitnico na Svetega Očeta, na kučigazdo, na vse častilce Svetega Očeta, izrekoma na slavnostni odbor, konečno pa se je še zahvalil govorniku gosp. kanoniku Klunu z željo, da bi lepe besede slišane, tudi vsi poslušalci v srcu ohranili in se po njih ravnali. Ob treh popoludne bile so slovesne litanije, potem pa blagoslovljenje novega znamenja na razpotji polhograjske ceste. — Potem pa so med pritrkavanjem zvonov zapustili častiti visoki gostje našo prijazno dolino.

Danes pa zapusti nas občeljubljeni duhovni pomočnik gospod Josip Laznik, ki je premeščen za prvega kaplana v sosedno nam Vrhniko. — Kakor s težkim srcem puščamo s svoje srede izglednega duhovnika in izvrstnega govornika, ljubeznjivega tovariša, tako mu vendar ne moremo drugače kot čestitati, da se od nas pomika vedno dalje na višje in višje mesto. Bog ga spremljaj!

Iz Ljubljane. — **Cesarjev god** praznoval se je včeraj v Ljubljani s slovesno peto mašo v stolni škofijski cerkvi. Mašo je maševal gospod knezoškof dr. J. Misija, navzoči pa so bili razun mnogobrojnega občinstva, zastopniki cesarskih in avtonomnih uradov, na čelu z gospodom deželnim predsednikom baronom Winklerjem in deželnim glavarjem gospodom grofom Gust. Thurnom. Tudi po vseh večjih krajih po deželi praznoval se je cesarjev god slovesno. Šolska mladina ta dan ni imela šole.

— **Pred začetkom državnega zborovanja.** Le malo dni nas še loči od začetka zborovanja državnega zbora, ne bo toraj odveč nekoliko ogledati si sedajni politični položaj.

Osem let je minulo, odkar je tako zvana ustavoverna stranka v manjšini. Koliko naskokov poskusila je ta stranka v tej dobi na Taaffejevo vlado deloma kot „združena levica“, deloma kot „nemško-avstrijski“ in kot „nemški“ klub. Začetkom odrekala je opozicija celó državni proračun s pretvezo, da vladi, katera kvari državo, ne privoli ničesar. — Tudi v vladi sami — v ministerstvu imela je opozicija vedno nekoliko pristašev svojih: Stremayer, Korb, Hrtek, Horst, Streit, Conrad smejo se gotovo prištevati med pristaše opozicije, toda vklub mešanega značaja „spravljive“ vlade Taaffejeve — ni pustil grof Taaffe noben trenutek vodstva vladanja iz svojih rok, in ko sta nekega dneva ministra Krenner in Streit poskusila vladati na svojo roko zoper njega, pobrala ju je noč in drugi dan bila sta na njenih mestih dva druga ministra.

Enako osoda zadela je bivšega naučnega ministra Conrada, ki je pred par leti v očividno nasprotje stopil z načeli sedanje vlade in z njo vezane večine.

Na njegovo mesto bil je nekako od zgoraj doli postavljen zeló mladi in v učni upravi neskušen vodja Terezijanišča, sin policijskega komisarja Gautscha — gotovo zaupna oseba kuratorja Terezijanskega, viteza Antona Schmerlinga. — Da ima Schmerling vedno zvezo s kolovodji ustavoverne stranke, izrekoma s Chlumeckyjem, Plenerjem, Sturmom itd., je znano. Kdor je opazoval ministra Gautscha v zbornici poslancev, videl je takoj, da je imel sicer nekaj občenja z različnimi osebami vse zbornice, rad se je bavil s „knezi“ — pa največkrat in najbolj zaupno razgovarjal se je s kolovodji levice.

Govori Gautschovi bili so prav debelo pobarvani „domoljubno“, pomenljivih strokovnjaških činov njegovih pa do sedaj ni bilo zapaziti. Trdil je pač sploh, da so srednje šole, izrekoma gimnazije, prenapolnjene in da jih je preveč, obrtnijskih šol pa premalo in da bi to nedostatnost odpravil, povikšal je zeló izdatno učnino, letos pa je k smrti obsodil 13 srednjih šol. Pri ustanovitvi novih obrtnih šol pa si je zeló otemnel naglašano načelo avstrijskega domoljubja s tem, da je za Primorsko ustanovil obrtno šolo z izključno laškim učnim jezikom. — Kako je postopal pri odpravi 13 srednjih šol, je preznano, z roko pa se lahko prime, da se je s to naredbo v nasprotje stavil z vsemi dosedanjimi načeli vlade, z večino državnozborske večine: s Čehi, Slovenci, Dalmatini in Lahi. — Poljskim poslancem nasproti varoval se je zameriti in še več v domačih levičarskih, kakor tudi v madjarskih listih, ponujal se je in ponuja se še gališkim poslancem nebo in zemlja, ako popusté svoje dosedanje zaveznike in se pridružijo ustavovernim levičarjem. — Taaffejeva vlada do sedaj še ni storila koraka zoper naučnega ministra, akoravno je očividno, da so čini njegovi enako obrnjeni zoper sedanjo vlado, kakor zoper dosedanjo zvezo državnozborske večine.

Da se mora pa grof Taaffe v kratkem odločiti ali za večino ali pa za ministra Gautscha, to je očividno. In govorica, da grof Hohenwart namerava odložiti svoj mandat in odtegniti se političnemu delovanju, je gotovo pomenljiva in potrjuje naše mnenje, da stojimo tikoma pred odločbo — pred krizo, ki bode pokazala, ali nam bodo veljala še dalje načela, izrečena v prestolnem govoru leta 1879, ali pa nam bode prebiti novo, morebiti osodepolno poskušnjo z Gautschijadami.

— **Vodovod ljubljanski** bliža se svojemu uresničenju. O tej zadevi piše „Sl. Nar.“: Načrta za vodovod s polja ljubljanskega in iz Podvodja bode inženêr Smerekar dogotovil še tekom novembra, začetkom prihodnjega leta razpisali se bodo natečaji in delo samo se bode spomladi uže pričelo ter dovršilo, če ne koncem bodočega leta, pa gotovo spomladi l. 1889. Voda bode

se napeljala s polja ljubljanskega. Vodnjaki, ki so se izvrtali pri Klečah in bližje Save, pokazali so, da je sestava zemlje najugodnejša, voda pa uprav izborna, kakor so dognale preiskave treh strokovnjakov kemikov. Ker se bode napeljala voda iz Kleč, ne bode nikakih stroškov za razsvojitev (eksproprijacijo), kajti cevi se bodo položile pod potom, ki drži iz Kleč do „Pekovskega križa“, od tod naprej pa po Dunajski cesti. Glavni vodnjak (reservoir) bode na višini nad Tivolskim gradom, kjer je nekdaj za francoske vojne bila utrdba, pozneje pa „tičnica“. Voda bode toraj imela dovolj strmca, da bodo preskrbljena najvišja poslopja v mestu. Vode je na ljubljanskem polji v izobilji, kajti pod 20 metrov debelo plastjo konglomerata bila je letos pri izredni suši blizu 20 metrov na debelo. Kakor vse kaže, dobili bodemo ob razmerno malih stroških izvrstno vodo, kakoršne nima skoro nobeno mesto.

— **Imenovanje sodnijskih uradnikov.** Minister in vodja pravosodnega ministerstva imenoval je za državnega pravdnika pri novomeški okrožni sodniji gosp. R. Schwingerja, pravdniškega namestnika v Celji, na njegovega naslednika tam pa sodnijskega adjunkta dr. Nemaniča, — za okrajnega sodnika v Kostanjevico pa konjiškega sodnijskega adjunkta M. Novaka, za adjunkta pri deželni sodniji ljubljanski konečno pa sevniškega adjunkta g. A. Levca.

— **Določbe za izplačevanje dobitkov glavne dobrodelne tombole** dné 9. oktobra.

1. Têrne, kvatêrne in kvintêrne se izplačajo takój po vrsti, kakor se kdo oglasí, ako se ne najde nobena nepravilnost pri kontroliranji dotične tablice.

2. Ako se jih za têrno, kvatêrno ali kvintêrno oglasí več, kakor je v tem oddelku dobitkov odločenih, žrebajo oni, ki so kak dobitek zadeli posamezno za dobitke, ki v tem oddelku še niso oddani. Tistim, ki potegnejo najvišje številke, se potem po vrsti izplača dotični dobitek.

3. Enake določbe veljajo tudi za tombolo, samo s tem razločkom, da se pri objavljenji prve tombole 10 minut čaka. Ako se v tem času nihče več ne objavi (oglasí), izplača se takoj dobitek v znesku 100 gld. V slučaji pa, da se še kdo oglasí, žreba se posamezno, in tistemu, ki potegne najvišjo številko, izplača se dobitek. Ko bo prva tombola oddana, se bode igralo naprej za drugo tombolo. Tudi pri drugi tomboli, ako se jih več oglasí, se dobitek po žrebanji izplača tistemu, ki potegne najvišjo številko.

4. Vsaka tablica, na katero kdo kaj zadene in dobitek prejme, mora se oddati ter potem ne velja več za nadaljno igranje

5. Na poznejša oglaševanja po izplačanih dobitkih posameznih oddelkov se ozir ne jemlje.

9. Čez vse dvombe in druge nepriličnosti, ki bi se znale prigoditi med tombolo, razsojuje veljavno le odbor tombole. Odbor tombole.

— **Shod poslancev.** Naši tukaj in v bližini bivajoči državni in deželni poslanci snidejo se danes popoludne v posvetovanje. Ni teško uganiti, da jim je gradivo posvetovanja preskrbel naš skrbni naučni minister Gautsch.

— **Nova knjiga.** Goriški profesor bogoslovja gosp. dr. Mahnič spisal je pred tremi leti v podlisteku „Slovenčevem“ „Dvanajst večerov“, ki so zbudili med slovenskimi omikanci po vsem zasluženo zanimanje. Po mnogostransko izrečeni želji dal je gospod pisatelj one estetično-kritične spise na svitlo v posebni lični, približno 200 strani obsegajoči knjigi. — Odveč bi bilo knjigo še posebej priporočati, ker zanimiva tvarina sama, in znana spretnost pisateljeva priporočate jo uže same. Zadostuje naj toraj za sedaj, da novo, dobro došlo nam knjigo priporočamo z lastnimi besedami pisateljevega predgovora, ki se glasé: „Moj namen toraj in želja je, da s to knjigo vsaj nekoliko pripomorem v pojasnenje onih načelnih vprašanj, ki so posebno v leposlovji odločivna. Upam, da bodo „Večeri“ skupno natisneni, s tistim priznavanjem sprejeti, kakor so bili pozdravljeni v listku „Slovenčevem“. Ako najde ta knjiga pri Slovencih prijazen odmev, mi bo to v spodbudo, pričeto delo nadaljevati ter počasi ustanoviti nekako slovstveno-kritično biblioteko — resnici v obrambo.“

Na prodaj je knjiga pri F. Wokulatu, knjigotržcu v Gorici, kakor tudi pri vseh druzih večjih knjigarjih na Slovenskem. Cena ji je **70** kr.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Kolikor bolj se bliža dan pričetka državnega zborovanja, toliko bolj živahne postajajo razprave o razmerah strank med saboj in o osodi sedanje vlade. — Nekateri levičarski listi že računajo s tem, da je opozicija med saboj složna in računajo s tem kakor da bi bili že zase pridobili gališke poslance. Pa k sreči dosedanje državno-zborske večine oboje to do sedaj še ni resnično. Levičarji niso med seboj ne samo ne složni, temveč nasprotja postajajo če dalje večja. Izrekoma to velja o členih avstrijskega in pa nemškega kluba z dežele Češke oziroma Moravske. „N. fr. Presse“ trdila je, da je opozicija složna, na to pa je odgovorilo glasilo Pickert-ovo. — Chlumecky in Pickert sta tako edina, kakor „ogenj in voda“. Da med avstrijsko-nemškem in pa med nemškem klubom ni očitne vojske, to se je dosedaj moglo doseči samo s tem, da so členi avstrijsko-nemškega kluba vedno odjenjavali in jim prepuščali prostor za prostorom.

Kar pa zadeva gališke poslance, ne more nihče pričakovati, da bi bili že v kratkih 8 letih pozabili prejšnjega levičarskega gospodarstva. In res se do sedaj še ni oglasil ne jeden časnik in ne jeden poslanec Gališke za zvezo z levičarji, temveč vsi so se izrekli bolj ali manj odločno zoper sprejem danih jim ponudb. Enako godi se sedaj na Gališkem potujočemu naučnemu ministru Gautsch-u. Sprejemajo ga sicer povsod dostojno večinoma tako le uradniki, ampak najpomenljivejše glasilo galiških poslancev „Czas“, prav ostentativno naglaša, da vse to se godi brez političnega pomena. Iz tega

bilo bi tedaj sklepati. — da romanje naučnega ministra v Galiciji ne bode njemu donašalo odpustkov.

Ves položaj v državnem zboru je sedaj na kratko rečeno ta, da češki, dalmatinski poslanci gotovo stopijo v odločen boj zoper ministra Gautscha, vse drugo odločilo bo v prvi vrsti vedenje ostalih klubov desnice, v drugi in oziroma uže tudi v prvi vrsti vedenje ostalih členov Taaffejeve vlade.

To nedeljo bil je sklenjen hygijenski kongres s slava-klici na cesarja in casarjevića. Kot zbirališče za prihodnji hygijenski kongres, ki se ima zbrati l. 1891, odločil se je London. V stalni pripravljalni odbor za ta VII. kongres pa so bili izbrani: Brauardel (Paris), Corfield (London), Dobroslavin (Petrograd), Gruber (Dunaj). Mosso (Turin), Murphy (London), Roth (Draždane), Billengo (severna Amerika); za demografični odsek pa Bentillon (Paris), Boeck (Berolin), Bodio (Rim), Johnson (Petrograd), Inama Sternegg (Dunaj). Razgovarjalo se je v kongresu v prvi vrsti o naravi in vzrokih kolere in pri tem vprašanji trčili so skupaj zastopniki teorije o bakrilih, po katerih se baje širi kolera in onimi, ki to zanikavajo. — Obširno se je govorilo tudi o drugih nalezljivih boleznih, o škodljivosti slabe pitne vode, o snaženji železniških vozov, o skrbi za zdravje učencev itd.

Število členov kongresa narastlo se je do slovesnega sklepa, ki je bil v nedeljo v veliki dvorani vseučiliščne palače, na 2400.

Vsi krogi so slozni v tem, da do veljavnih sklepov ne morejo voditi taki kongresi, vsikakor pa podajajo zdravstvenim uradom različnih držav mnogo gradiva.

Ogerska. — Dne 29. septembra bil je slovesno otvorjen ogerski državni zbor, ki bode zboroval pet let. Slovesno otvorjenje vršilo se je s prestolnim govorom cesarjevim, v katerem vlada proglaša, kaj in kako namerava delovati v novo pričeti parlamentarni dobi. Prestolni govor omenja, da bode vlada predložila načrte postav o prevstrojenji politične uprave in nekaterih drugih postav omenja, da bode potrebščine države skušala spraviti v soglasje z dohodki. — Gledé razmer z vnanjimi državami omenja prestolni govor, da so te z vsemi državami dobre in prijatelske in da se je zato nadejati, da se posreči tudi dalje še ohraniti nam mir.

Vendar pa da se ravno v ta namen ne more odnehati, vojno moč države vzdržati vedno močno.

Ogerski listi nič kaj niso bili zadovoljni z vsebino in ne z obliko prestolnega govora. „Pester Lloyd“ na priliko trdi, da je v lepem soglasji pičlost vsebine z suhoparnostjo besedi v prestolnem govoru. Tudi naznanjena štedljivost v državnem gospodarstvu ni nič kaj po volji. Izreka sicer misel, da se bodo povikšali državni dohodki z vpeljavo užitninskega davka na žganje in s povikšanjem cene tobačnih izdelkov, pa da, vse to ne bode dosti izdatno. Sicer pa ta list kakor naravno v nebesa kuje spretnost sedanjega ogerskega finančnega ministra, ki je ministerski predsednik Koloman pl. Tisza sam.

Nemška — V nov dokaz svoje veljave in moči naročil si je knez Bismark, potem, ko se je grof Kalnoky vrnil od njega in je zadobila Evropa prepričanje, da se nemško-avstrijska zveza od vlanskega leta sem nič ni skrhala, k sebi ministerskega predsednika Laške Crispi-ja. Nemški in Laški uradni in poluradni listi tolmačili so to dogodbo verjetno tako, da je to znamenje tesneje zveze med Nemško in Laško, kakor izrekoma laški listi zahtevajoče naglašajo v ohranenje miru.

Dogodba na nemško-francoski meji, kjer je bil francoski lovec vstreljen, francoski častnik pa teško ranjen, še ni poravnana. Pa preiskava je dokazala, da je krivda na nemški strani, zato je pa tudi Bismark pripravljen Francoski dati primernega zadostenja.

Francoska. — Vlada je dovolila svojemu konzulu v Plodivu, Boyssetu, dopust na nedoločen čas. Tako so sedaj odšli iz Bolgarije že trije francoski zastopniki.

Srbska. — Volitve so dognane in so vse izvršene v smisln Ristič-eve vlade. — Garašaninci se niso vdeležili volitev. Več kakor čudna prikazen za ustavno življenje v Srbski, — ker nikakoršna opozicija ni mogoča.

Najnovejše vesti.

Ogerska. — Za predsednika zbornice poslancev izvoljen je Pechy, za njegova namestnika pa grofa Csaki in Banfy.

Grška. — Včeraj jutro bil je po vsi Grški in Jonskih otokih in Cikladih čutiti hud, na Peloponezi pa lahek potres. V Atenah bil je velik strah, pa do sedaj ni še naznanjena nikakoršna škoda.

Z Madrida brzojavlja se včerajšnjega dne: Smrt sultana z Maroke Sidi Mulaj Hasana pričakuje se vsako uro. Razun prestola-naslednika princa, prizadeva si na prestol priti stric sultanov, sin l. 1859 umrlega sultana. Ta ima mnogo pristašev med ljudstvom in tudi Francoska se za-nj poteguje.

Žitna cena

v Ljubljani 28. septembra 1887.

Hektoliter: pšenice domače 5 gold. 83 kr. — banaške 7 gold. 27 kr. — turšice 4 gold. 55 kr. — soršice 5 gold. 85 kr. — rži 4 gold. 55 kr. — ječmena 3 gold. 25 kr. — prosa 3 gold. 90 kr. — ajde 4 gold. 22 kr. — ovsa 2 gold. 60 kr. — Krompir 2 gold. 32 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 26. septembra.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. — kr. — Rrž 4 gold. 86 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 87 kr. — Ječmen 4 gold. 39 kr. — Ajda 4 gold. 55 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr. 62 kr.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.